

S LANGEN EN DE DOOD/ SNAKES AND DEATH

Marcel van der Voort, Asten

Graven in de oudheid

Als de Trojaanse held Aeneas zijn minnares Dido, koningin van Carthago, stiekem verlaten heeft, zet hij met zijn krijgsmakkers koers naar het eiland van Acestes, waar het stoffelijk overschot van zijn vader al weer een 'jaarkring van maanden' rust. Aeneas wil van de gelegenheid gebruik maken om het graf van zijn vader te bezoeken en er een erefeest te vieren. Daartoe 'plengde [hij] plechtig twee bokaalen wijn, twee melk, twee heilig offerbloed' op het graf. Vervolgens roept hij zijn vader aan. Als reactie komt er een slang tevoorschijn gekropen: 'in zeven kronkels gleed het lange lijf, de grafterp en het altaar rustig om, met blauw gevlekt op goudgeschubde rug, zo bont als een boog aan 't zwerk.' Aeneas ziet de slang langs het vaatwerk glijden, de offerspijs oplikken en zich weer in het graf terugtrekken.

De toekomstige echtgenoot van Lavinia heeft deze bijzondere gebeurtenis met voldoening aanschouwd. Deze voldoening is voor moderne lezers mogelijk niet direct duidelijk. Ze heeft te maken met de volgende, antieke opvatting. In de oudheid stelde men zich de voorvaderen, in het bijzonder de heldhaftigen onder hen, voor als slangen (ook wel draken). Ook na hun dood moesten deze voorvaderen gevoed worden. Dat kon men doen op de hierboven beschreven wijze van Aeneas, door de offergave op het altaar te zetten. Maar een vloeibaar offer werd ook wel

Marcel van der Voort, Asten. The Netherlands

Sepulchres of antiquity

When the Trojan hero Aeneas secretly left his mistress Dido, queen of Carthago, he set off with his warriors to the island of Acestes, where the dead body of his father had rested for a 'year ring of months'. Aeneas used this occasion to visit the grave of his father and to celebrate this anniversary. Here in due libation he pours on the ground two goblets of unmixed wine, two of fresh milk, two of the blood of victims. Then he calls his father. So had he spoken, when from the foot of the shrine a slippery serpent trailed seven huge coils, fold upon fold seven times, peacefully circling the mound and gliding among the altars; his back chequered with blue spots, and his scales ablaze with the sheen of dappled gold, even as in the clouds the rainbow darts a thousand shifting tints athwart the sun. Aeneas saw the snake slide along crockery to the sacrifices and lick them up and withdraw into the sepulchre.

The future spouse of Lavinia observed this event with particular pleasure. This sort of pleasure is not so understandable for modern readers at first. This has to do with the following ancient conception. In olden times one presented ones ancestors, in particular the valorous amongst them, as snakes (also dragons). Also after their death these ancestors had to be fed. One could do this in the same way that Aeneas used, as described above,

eens in een gang gegoten die in de grafheuvel was gegraven. De doden konden, zo dacht men toentertijd, het geofferde voedsel en drinken alleen maar tot zich nemen als zij zich op een of andere wijze wisten te verstoffelijken. Dat ze dat deden in de gedaante van een slang is gemakkelijk te begrijpen. De slang werd immers als een chthonisch dier gezien, dat wil zeggen, als behorend tot de aarde. Ze komt onverwacht tevoorschijn uit holen en rotspartijen en verdwijnt daar ook weer even geheimzinnig in. Op deze wijze kon ze gemakkelijk de functie van boodschapper tussen het boven- en onderaardse toebedeeld krijgen.

'Moderne' graven

Graven met een christelijke signatuur, zullen niet gemakkelijk met een heidens icoon gesierd zijn. Daarom leek het me aardig om bekendheid te geven aan de hier opgenomen afbeelding, die ik aantrof op een graf op het Cimetière de Montparnasse in Parijs. Op de verticale steen is naast de gegevens van de dode een metalen plaquette aangebracht. Daarop is te zien hoe een slang zich om een kruik kronkelt en de erin aanwezige offergave lijkt op te drinken. Of hebben we misschien te maken met een as-urn, en wil de tot een slang gemetamorfoseerde dode zich na het nuttigen van een offergave weer terugtrekken in de urn om opnieuw tot stof te vergaan?

Literatuur

Vergilius, *Aeneis*. In Nederlandse verzen nagevolgd door Dr. A. Rutgers van der Loeff. Antwerpen, 1979. In het bijzonder zang V, 75-93.

Küster, E. *Die Schlange in der griechischen Kunst und Kultur*. Gießen, 1913.

by putting the sacrifice on the altar. But a liquid sacrifice was also sometimes poured in a passage that had been dug in the sepulchre hillock. In the past it was believed that the dead could only take the sacrificed food and drinks if they manifested themselves in another form. That they did this in the form of a snake is easy to understand. The snake was considered as a chthonic animal, this means, as belonging to the

earth. They appear unexpectedly from holes and rock formations and disappear just as mysteriously. In this way they could be easily given the title of messenger between those above and underground.

'Modern sepulchres'

Sepulchres of a Christian deceased will rarely be seen decorated with pagan icons. For this reason it seemed nice to give some attention to the image here taken, which I found on a sepulchre on the Cimetière de Montparnasse in Paris. On a vertical stone next to the information about the deceased there was a metal plate attached. This shows how a snake coils itself around the sacrifice and seems to drink from it. Or is this perhaps an ash urn, and the dead who is metamorphosed into a snake that has just finished consuming a sacrifice, retreating back into the urn to become ash yet again?

Translation into English: Nick Jasker